

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

עלון הדרכה להוראת פרשת השבוע
ע"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

קדושים (תשכ"ז)

י"ט
פסוקים י"א-י"ז

שאלת הסדר בפסוקי פרקנו קשה מאוד, ובספר פרשנים שונים למצוא איזה קו מנחה בסדור המצוות בפרקנו, וזה אמר בכה וזה אמר בכה, ואולם לא קשה לראות, שהפסוקים שבהם עוסק גליוננו (ועוד נוסף עליו פסוק אחד שהקדשנו לו גליון שלם בתש"ך - פ' י"ח) מהווים יחידה אחת.

ר' נפתלי הירץ ויזל בפרושו לויקרא מחלק את פרקנו ל"עיקרים":

פ' ג' החל בעיקר הראשון, שידעו כי האדם נברא בצלם אלוקים ושאינו לידתו מקרה כלדת הבהמה אלא בהשגחת השם, שחבר נשמה עליה בגוף, להיות נפש חיה תחת השמש וזה תקונו... ולפי שאבותיו שותפים ביצירתו ועל ידם נעשה חפץ עליו, לכן חייב בכבודם...

פ' ג' ד"ה ואת שבתותי: זהו העיקר השני, שידעו שהשם ברא את העולם בכהו הגדול ונתן לכל דבר חוקו כפי משפט חכמתו...

פ' ד' ד"ה אל תפנו: זהו העיקר השלישי, שידעו רוממות השם, כי מרום וקדוש הוא ויאמינו בו בדרך אמת, ואל ישתבשו במחשבתם...

פ' ה' ד"ה וכי תזבח: זהו העיקר הרביעי על קדושת המצוות, שידעו כי מעשיהן בשגבים ממעשים הללו עצמן כנעשים בחולין, ולכן יעשו בודעת נכונה ובהדרת קודש, ובכל המצוות עיקר הכל כוונת הלב והמחשבה הנכונה, כאמרם ד"ל: "רחמנא לבא בעי".

פ' ט' ד"ה ובקוצרכם את קציר ארצכם: זהו העיקר החמישי, יזהיר על קדושת הארץ, גם בדברי חול, כאשר יקצרו את קצירם יעזבו מהן...

י"א ד"ה לא תגזבו: זהו העיקר הששי והוא על דברים שבין אדם לחברו שיתקדשו מדרכי התאווה והחמדה, ויתרמו לדרכי השם ית', שהוא צדיק וישר ולא עלתה בו.

אם כן - לפני שיפנה המורה לפרטי גליוננו יתן לתלמידים לנסות כהם בראית מבנה הפרק וחלוקתו לענינים שונים. (ר' דוד הופמן בפרושו לויקרא נסה למצוא מבנה לפרקנו והגיע לחלוקה אחרת מאשר הג"ל. עיין שם).

שאלה ג שייכת לאותם קשיים שרש"י עוסק בהם הנגזרת ע"י דד-משמעות של צורת פעל מסוימת (= הניתנת להתפרש בשני אופנים שונים).

(עיין רש"י רמב"ן בר' כ"ט כ"ז ד"ה ונתנה - עתיד קל מדברים

או עבר בפעל נסתרת

" רש"י רשב"ם בר' ל' ל"ב ד"ה כי תבוא - עתיד קל נוכח

או עתיד קל נסתרת.

" רש"י רשב"ם במד' י"ז כ"ה ד"ה ותכל - קל נסתרת

או הפעיל נוכח

ועוד רבים).

לשאלה ד 5 נביא בזה את חמשת הפרושים שהבאנו בגליון קדושים תשכ"ג:

ולא תשא עליו חטא

ספרא קדשים מ"ב

(ערכין ט"ז ע"א)

מניין לרואה בחברו דבר ומגובה מחייב להוכיחו?

שנ': "הוכח תוכיח". הוכיחו ולא קבל - מניין שיחזור ויוכיחו?

ת"ל: "תוכיח" - מכל מקום יכול אפילו אתה מוכיחו ופגיו משתנים?

ת"ל: "ולא תשא עליו חטא".

רמב"ם ספר המצוות מצות לא תעשה ש"ג

הזהיר שלא לבייש קצתנו את קצתנו, וזהו הנקרא מלביץ פני חברו. ואזהרה שבאה

בזה הוא אמרו: "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא". ובספרא: מניין שאם

הוכחתו ארבע או חמש פעמים שיחזור ויוכיח? ת"ל: "הוכח תוכיח": יכול אפילו

אתה מוכיחו ופגיו משתנה? ת"ל: "ולא תשא עליו חטא". אמנם הפשט הוא, שהזהיר

שלא תחשוב לו עין ותזכרהו.

רשב"ם: ד"ה ולא תשא עליו חטא: בלבבך.

ראב"ע: ד"ה הוכיח תוכיח: שמא תחשדהו בדבר ולא היה כן. וזה טעם "ולא תשא עליו חטא", כי ענש יהיה לך בעבורו.

רבה"ו: באור ד"ה ולא תשא עליו חטא: בעבורו, כמו (תהל' ס"ט ח') "כי עליך נשאתי חרפה", כלומר: בעבורך נשאתי חרפה וכאמרו (תהל' ס"ט י') "וחרפות חורפין בפלו עלי", וכן "ולא תשא עליו חטא" - ולא תשא בעבורו עליך חטא, כי עשית את שלך, הוכחת אותו ולא קבל. אבל כשלא תוכיחו אולי יהיה בך חטא. לפי שהיה בידך לתקן את אשר עות.

ויש לפרש עוד: "ולא תשא" - כמו "נושא עון ופשע וחטאה" - שהוא ענין סליחה שאל תמחל לו חטאו, אלא הוכיחו והשיבהו למוטב, לולא מלת "עליו" ומליצת התורה יוצאת לכמה טעמים והכל אמת וכהלכה.

העמק דבר: ד"ה ולא תשא עליו חטא: כי קרוב שיצדיק עצמו ויוכח שלא כמו שתדמה, או להיפך-יבקש מחילה. ובבראשית רבה פ' וירא כתוב: "והוכיח אברהם את אנימלך"...

נחמה ליבוביץ